

ความเหมาะสมในการใช้ยาต้านจุลชีพ
สำหรับโรคติดเชื้อในระบบทางเดินปัสสาวะ
โดยเภสัชกรชุมชน

นายชกฤษณ์ รุ่งกิจวัฒนกุล
นายอรรถพล ตันติกำเนิดกุล

โครงการพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาเภสัชศาสตรบัณฑิต
คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. 2552

APPROPRIATENESS OF ANTIMICROBIALS USE
FOR URINARY TRACT INFECTIONS
BY COMMUNITY PHARMACISTS

MR. DHAKRIT RUNGKITWATTANAKUL
MR. ATTAPON TANTIKUMNERDKUL

A SPECIAL PROJECT SUBMITTED IN PARTIAL FULFILMENT
OF THE REQUIREMENTS FOR
THE BACHELOR DEGREE OF SCIENCE IN PHARMACY
FACULTY OF PHARMACY
MAHIDOL UNIVERSITY

โครงการพิเศษ
เรื่อง ความเหมาะสมในการใช้ยาต้านจุลชีพ
สำหรับโรคติดเชื้อในระบบทางเดินปัสสาวะโดยเภสัชกรชุมชน

.....
(นาย ธกฤษณ์ รุ่งกิจวัฒนกุล)

.....
(นาย อรรถพล ตันติกำเนิดกุล)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.ภก. ปรีชา มณฑานติกุล)
อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(อาจารย์.ดร.ภก ศรัณย์ กอสนาน)
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

.....
(รองศาสตราจารย์ นพ.ภิญญ มุตสิกพันธ์)
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

บทคัดย่อ

ความเหมาะสมในการจ่ายยาด้านจุลชีพในโรคติดเชื้อ ในระบบทางเดินปัสสาวะโดยเภสัชกรชุมชน

ธกฤษณ์ รุ่งกิจวัฒน์กุล, อรรถพล ตันติกำเนิดกุล

อาจารย์ที่ปรึกษา: ปรีชา มณฑกานติกุล*, ศรัณย์ กอสนาน**, ภิรุญ มุตสิกพันธุ์***

* ภาควิชาเภสัชกรรม คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

** กลุ่มวิชาเภสัชกรรมสังคมและการบริหาร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

*** ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

คำสำคัญ: ความเหมาะสม, ยาด้านจุลชีพ, โรคติดเชื้อในระบบทางเดินปัสสาวะ, เภสัชกรชุมชน

โรคติดเชื้อเป็นหนึ่งในโรคที่พบได้บ่อยในร้านยา ที่ซึ่งในปัจจุบันยังคงพบการจ่ายยาด้านจุลชีพอย่างไม่สมเหตุสมผลอยู่มาก เช่น โรคติดเชื้อในระบบทางเดินปัสสาวะ เป็นต้น ฉะนั้นจึงเป็นความรับผิดชอบของเภสัชกรชุมชนในการจ่ายยาด้านจุลชีพอย่างเหมาะสม โครงการพิเศษนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ของเภสัชกรชุมชนต่อการจ่ายยาปฏิชีวนะรักษาโรคติดเชื้อในระบบทางเดินปัสสาวะและปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ของเภสัชกรชุมชน โดยใช้แบบสอบถามถามเภสัชกรผู้เข้าร่วมการประชุมวิชาการของสมาคมเภสัชกรรมชุมชน (ประเทศไทย)

ผลการศึกษาพบว่า มีเภสัชกรตอบแบบสอบถามจำนวน 120 คน เป็นเพศชาย 48 คน คิดเป็นร้อยละ 40 เพศหญิง 70 คน คิดเป็นร้อยละ 58 ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 22-74 ปี โดยเภสัชกรส่วนใหญ่เป็นเภสัชกรที่ปฏิบัติงานในร้านยาประจำ จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 61 โรคติดเชื้อในระบบทางเดินปัสสาวะที่เภสัชกรสามารถวินิจฉัยได้ถูกต้องมากที่สุดถึงร้อยละ 89 คือ acute uncomplicated cystitis และเภสัชกรส่วนใหญ่สามารถพิจารณาการคัดกรองผู้ป่วยในกรณีที่ต้องส่งต่อยังโรงพยาบาลได้ถูกต้องถึงร้อยละ 78 โดยโรคที่เภสัชกรเลือกจ่ายได้อย่างเหมาะสมที่สุดคือโรค acute uncomplicated cystitis คิดเป็นร้อยละ 78 จากการศึกษาผลของความสัมพันธ์พบว่า การจ่ายยาด้านจุลชีพอย่างเหมาะสมของเภสัชกรมีความสัมพันธ์กับจำนวนชั่วโมงที่ปฏิบัติการ และการเป็นร้านยาคุณภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$)

งานวิจัยนี้สรุปว่าเภสัชกรชุมชนจ่ายยาปฏิชีวนะสำหรับโรคติดเชื้อในระบบทางเดินปัสสาวะในบางชนิดได้อย่างเหมาะสม ซึ่งผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เพื่อกำหนดแนวทางพัฒนาความรู้ของเภสัชกรชุมชนเพื่อให้เกิดการจ่ายยาด้านจุลชีพอย่างเหมาะสมต่อไปในอนาคต

Abstract

Appropriateness of antimicrobials use for urinary tract infections by community pharmacists

Dhakrit Rungkitwattanakul, Attapon Tantikumnerdkul

Project advisors: Preecha Montakantikul*, Sarun Gorsanan**, Piroon Mootsikapun***

* Department of Pharmacy, Faculty of Pharmacy, Mahidol University

** Department of Social and Administrative Pharmacy, Faculty of Pharmacy, Huachiew Chalermprakiet University

*** Department of Medicine, Faculty of Medicine, Khon Kaen University

Keyword: appropriateness, antimicrobials, urinary tract infections, community pharmacists

Infectious diseases are among the most common complaint found in community pharmacy where inappropriate prescribing has still been found in many ways, for example, urinary tract infections. Therefore, community pharmacists hold accountable for dispensing the antimicrobial drugs. The purposes of this research were to assess the community pharmacists' knowledge on their antimicrobials dispensing to treat urinary tract infections and to evaluate the factors influencing their knowledge. The research was conducted by using questionnaires, which were answered by community pharmacists who participated at the Community Pharmacy Association (Thailand) conferences. One hundred and twenty pharmacists answered the questionnaires, 40% were male and 58% were female, ranging from 22 to 74 years old. Sixty percent of pharmacists were fulltime in their pharmacy. Acute uncomplicated cystitis is the most correct diagnosis (89%) and 78% of pharmacists were able to screen the patients who needed referral to the hospital. The most common urinary tract infections that pharmacists chose to dispense the appropriate antimicrobials were acute uncomplicated cystitis (78%). Moreover, the factors that significantly affected the appropriateness of antimicrobials choice included practicing at accredited pharmacy and the number of working hours (p-value <0.05).

In conclusion, the community pharmacists could appropriately dispense antimicrobials in some types of urinary tract infections. This research may be utilized to guide the knowledge of community pharmacists for appropriate dispensing of antimicrobials in the future.